Anexa nr. 8.1. Programa de examen pentru disciplina *Istorie* – IST_P1 (TC+CS)

- *Proba E – prima probă (probă scrisă, specifică profilului/specializării)*
- *Filiera teoretică, profilul umanist, specializarea științe sociale*

PREAMBUL

Programa de examen pentru disciplina *Istorie* fundamentează elaborarea variantelor de subiecte și a baremelor de evaluare și de notare pentru **proba E – prima probă** din cadrul examenului național de bacalaureat 2030. Prezenta programă precizează **competențele de evaluat**, **domeniile de conținut** și **conținuturile** vizate de evaluarea specifică acestui examen.

Programa de examen derivă din **programele școlare în vigoare pentru învățământul liceal**, aprobate prin **Ordinele ministrului educației și cercetării nr. 6930/2025 și nr. 4106/2026**. Evaluarea vizează competențele specifice care contribuie la formarea/dezvoltarea competențelor generale pe parcursul întregului ciclu liceal, prin raportare la profilul de formare al absolventului.

Obiectivul evaluării prin proba de examen la această disciplină este de a constata măsura în care candidatul utilizează informații din surse istorice, analizează evenimente și procese istorice, argumentează și formulează judecăți de valoare, utilizează gândirea critică, în situații de complexitate corespunzătoare curriculumului (*TC / TC+CS*) și tipului de probă.

Prin susținerea probei de examen la disciplina *Istorie*, candidatul este pus în situația de a face dovada următoarelor **competențe generale (CG)**, dobândite pe parcursul învățământului liceal (clasele a IX-a – a XII-a):

CG1	**Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate**
CG2	**Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice**
CG3	**Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice**
CG4	**Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie**

Prin variantele de subiecte elaborate pentru examenul național de bacalaureat se evaluează competențele și conținuturile din prezenta programă, iar baremele de evaluare și de notare prevăd acordarea punctajelor pentru **orice modalitate corectă de rezolvare** a cerințelor.

COMPETENȚE DE EVALUAT

***CG1* – Analizarea evenimentelor și proceselor istorice, folosind reperele de timp și spațiu, conceptele și limbajul specific istoriei, pentru a elabora explicații și interpretări argumentate**

Cod CS	Competențe specifice de evaluat
IX.CS1.1	**Utilizarea reperelor de timp și spațiu în relatarea evenimentelor și proceselor istorice din epocile studiate**
IX.CS1.2	**Explicarea relației cauză-efect într-o succesiune de evenimente și procese istorice**
X.CS1.1	**Utilizarea conceptelor istorice în descrierea evenimentelor și proceselor istorice desfășurate în contexte naționale și internaționale**
X.CS1.2	**Compararea evenimentelor și proceselor istorice similare din perioade sau spații diferite (naționale și internaționale) folosind diferite criterii**
XI.CS1.1	**Clasificarea evenimentelor și proceselor istorice după criterii sociale, economice, politice și culturale**

Cod CS	Competențe specifice de evaluat
XI.CS1.2	**Argumentarea importanței evenimentelor și proceselor istorice prin raportare la contextul epocii**
XII.CS1.1	**Formularea de puncte de vedere argumentate referitoare la impactul unor evenimente şi procese istorice asupra lumii contemporane**
XII.CS1.2	**Corelarea evenimentelor şi proceselor istorice naţionale şi internaţionale pentru a analiza evoluţia societăţii**

***CG2* – Formularea de argumente și judecăți de valoare folosind informațiile din surse care prezintă perspective multiple asupra evenimentelor și proceselor istorice**

Cod CS	Competențe specifice de evaluat
IX.CS2.1	**Recunoașterea tipurilor de surse istorice pentru a le valorifica în diverse contexte de viață**
IX.CS2.2	**Extragerea informațiilor din surse diferite pe baza unor repere istorice**
X.CS2.1	**Corelarea informațiilor din surse multiple pentru a formula opinii**
X.CS2.2	**Clasificarea informațiilor oferite de surse istorice după criterii diverse pentru a realiza comparații**
XI.CS2.1	**Analizarea critică a surselor pentru a explica fapte și procese istorice**
XI.CS2.2	**Explicarea punctelor de vedere identificate în surse istorice**
XII.CS2.1	**Argumentarea unei perspective personale asupra unui subiect istoric pe baza informaţiilor din surse**
XII.CS2.2	**Evaluarea relevanţei şi credibilităţii informaţiilor din surse în rezolvarea unor situaţii-problemă din viaţa cotidiană**

***CG3* – Valorificarea experienței istorice și a diversității culturale pentru argumentarea atitudinilor civice**

Cod CS	Competențe specifice de evaluat
IX.CS3.1	**Descrierea evoluției formelor de organizare politică în epoci istorice diferite**
IX.CS3.2	**Recunoașterea elementelor civice și culturale care contribuie la identitatea Europei contemporane**
X.CS3.1	**Compararea aspectelor de organizare politică, socială și economică în diverse epoci istorice**
X.CS3.2	**Motivarea necesității respectării drepturilor fundamentale ale omului, folosind fapte istorice**
XI.CS3.1	**Explicarea evoluției comunităților umane din perspective politice, sociale și economice**
XI.CS3.2	**Argumentarea contribuției diversității culturale la dezvoltarea societății**
XII.CS3.1	**Argumentarea relevanței unor experiențe istorice pentru înțelegerea societății contemporane**
XII.CS3.2	**Justificarea contribuţiei identităților culturale româneşti şi ale minorităţilor naţionale la democraţia europeană**

***CG4* – Utilizarea gândirii critice și a strategiilor de învățare autonomă, colaborativă și continuă folosind exemple din istorie**

Cod CS	Competențe specifice de evaluat
IX.CS4.1	**Selectarea surselor necesare pentru prezentarea unui eveniment și/sau proces istoric**
X.CS4.1	**Realizarea de prezentări pe teme istorice, utilizând diverse mijloace, inclusiv digitale și de IA**
X.CS4.2	**Relatarea faptelor și proceselor istorice pe baza unor repere date**
XI.CS4.1	**Integrarea informațiilor din surse variate pentru realizarea unor eseuri argumentative**
XII.CS4.1	**Prezentarea unor demersuri civice valorificând critic experienţa istorică**

DOMENII DE CONȚINUT ȘI CONȚINUTURI

Domenii de conținut	Conținuturi
1. Originile civilizației europene: modele politice și culturale în lumea greco-romană	**1.1. Colonizarea greacă. Polisul și formele de guvernare – Atena și Sparta** ● direcții ale colonizării, metropole și colonii – Milet, Corint, Agrigentum, Efes ● *polisul*: organizare și conducere ● oligarhie, tiranie, democrație, ● cetățeni, meteci, perieci, sclavi Studiu de caz: Cetățeni - drepturi și obligații **1.2. Roma antică. De la Regalitate la Imperiu: expansiune și romanizare** ● regalitate, republică, imperiu ● evoluția instituțiilor ● expansiune și organizarea provinciilor ● procesul de romanizare ● cotidianul urban Studiu de caz: Legile celor XII Table **1.3. Modele culturale în lumea greco-romană** ● educație și cunoaștere în lumea greco-romană ● arta greacă: proporții, armonie, echilibru ● arhitectura romană
2. Moștenirea timpurilor îndepărtate	**2.1. Geții și dacii de la Burebista la Decebal. Cucerirea romană** ● formarea și evoluția statului dac ● tarabostes, comati ● politeism ● războaiele daco-romane ● Domițian, Traian ● Apollodor din Damasc ● Adamclisi, Columna lui Traian Studiu de caz: Societatea și cultura statului dac (sec I. î.Hr – I d.Hr.)
3. De la cucerirea romană la etnogeneză	**3.1. Constituirea Daciei romane. Civilizația materială și spirituală** ● organizarea provinciei ● procesul de romanizare ● structuri sociale ● cultură și spiritualitate ● căi de comunicație ● Constitutio Antoniniana **3.2. Dacia post-aureliană între continuarea romanizării și migrațiile din secolele al III-lea - al IX-lea** ● retragerea aureliană ● continuitate și romanizare ● invaziile barbare ● romanitate orientală ● ruralizarea economiei ● răspândirea creștinismului ● Sava Gotul ● Dobrogea Studiu de caz: Dobrogea între secolele I-VII **3.3. Etnogeneza românească** ● sinteza daco-romană ● aportul slavilor

Domenii de conținut	Conținuturi
	● formarea limbii române ● teoria continuității ● teorie imigrațională
4. Credință, putere și cunoaștere în lumea medievală	**4.1. Societate, mentalități și viață cotidiană. Lumea urbană** ● organizarea societății medievale ● ierarhia feudală ● domeniul feudal ● viața omului între ritmurile naturii și credință ● orașul medieval: organizare, activități, conducere ● autonomie și privilegii urbane: Bruges, Lübeck **4.2. Biserica în Evul Mediu** ● Marea Schismă ● lupta pentru învestitură ● papa Grigore al VII-lea și împăratul Henric al IV-lea ● excomunicare ● *Dictatus Papae* ● Concordatul de la Worms **4.3. Cruciadele. Ciocnirea civilizațiilor** ● Prima Cruciadă, Cruciada a IV-a ● ordine militaro-religioase ● Cavalerii Ioaniți **4.3. Evoluții politice: centralizarea statală** ● centralizare statală (Anglia și Franța) ● monarhia stărilor ● Alienor de Aquitania ● fărâmițare politică
5. Statele medievale românești	**5.1. Contextul central și est-european al constituirii statelor medievale românești** ● prezența bizantină la Dunăre între secolele al X-lea - al XIV-lea ● influențele lumii catolice: Ungaria și Polonia ● Țaratul vlaho-bulgar ● Ioan Asan al II-lea ● Episcopia Cumaniei ● invazia mongolă Studiu de caz*:* Cruciadă și comerț la Marea Neagră în Evul Mediu **5.2. Transilvania medievală. Locul românilor în Regatul Ungariei** ● românii în *Cronica Notarului Anonim* ● voievodate, țări ● sași, secui, cavaleri teutoni ● statutul Transilvaniei în cadrul Regatului Ungariei ● comite, vicevoievod ● Congregația Generală a Stărilor ● răscoala de la Bobâlna ● „*Unio Trium Fraternum*” **5.3. Începuturile statalității medievale românești: Țara Românească și Moldova** ● *Diploma Cavalerilor Ioaniți* ● descălecat, întemeiere ● criza dinastică din Regatul Ungariei ● raporturile cu regii angevini și Polonia ● Negru-Vodă, Basarab I

Domenii de conținut	Conținuturi
	● Posada ● Dragoș, Bogdan Studiu de caz*:* Dobrogea și despoții ei. Cucerirea otomană **5.4. Instituții și viață de stat între Bizanț și lumea Occidentală** ● constituirea și atribuțiile instituțiilor politice ● întemeierea Mitropoliei ● organizare militară, administrativă și judecătorească
6. Țările Române între Europa creștină și Imperiul Otoman în secolele al XIV-lea - al XVI-lea	**6.1. Diplomație, conflict și echilibrul puterii în relațiile internaționale** ● expansiunea otomană în Balcani ● cruciada târzie ● vasalitate, suzeranitate ● strategii și tactici militare ● Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare ● Vladislav Jagello, Sigismund de Luxemburg, Mahomed al II-lea **6.2. Politica internă a domnilor români între legitimitate și contestare** ● relațiile domn-boieri ● ctitorii și relația cu Biserica ● susținerea orașelor ● fiscalitate ● Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Radu cel Mare, Neagoe Basarab, Petru Rareș Studiu de caz*:* Cetăți și curți domnești. Viața de curte **6.3. Societatea medievală. Elite și supuși** ● caracteristicile ordinii sociale ● familii boierești/nobiliare, clerul, orășenii ● moșneni/răzeși ● iobagi/șerbi, rumâni/vecini ● imunități, obligații ● robi domnești/mănăstirești ● bir, revoltă, fuga de pe moșie ● Elena Rareș, Doamna Chiajna, Isabela Jagellon **6.4. Geneza principatului Transilvaniei: evoluție social-economică și politică** ● bătălia de la Mohàcs ● dominație otomană ● *națiuni privilegiate* ● Reforma religioasă, toleranță, confesiuni recepte ● Dietă ● statutul românilor ● Soliman Magnificul, Ioan Zapolya, Sigismund Zapolya **6.5. Regimul politico-juridic și economic al dominației otomane** ● autonomie ● firman ● tribut ● obligații economice și militare ● integrarea statelor românești în sistemul otoman ● levantini ● Radu de la Afumați, Petru Rareș ● Mihai Viteazul - Unirea Țărilor Române Studiu de caz*:* Autoritate voievodală și aspirații boierești

Domenii de conținut	Conținuturi
	Studiu de caz*:* Simbolistica autorității domnești
7. Zorii Modernității 1601-1711/1716	**7.1. Epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu. Viața politică la mijlocul secolului al XVII-lea** ● consolidarea puterii domnești ● pravilă ● reforme economice, administrative, juridice și culturale ● seimeni, dorobanți ● impactul conflictelor regionale: Polonia, Rusia și cazacii zaporojeni **7.2. Transilvania de la dominația otomană la provincie habsburgică. Unirea cu Biserica Romei** ● asediul Vienei (1683) – implicarea domnilor români ● Tratatul de la Blaj ● Diploma leopoldină din 1691 ● organizarea Transilvaniei sub habsburgi ● Cancelaria Aulică, Guberniul ● confruntarea dintre filo-habsburgi și filo-otomani **7.3. Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir. Opțiunile politice ale Țărilor Române la cumpăna secolelor al XVII-lea - al XVIII-lea** ● relațiile diplomatice cu puterile vecine ● schimbarea statutului domniei ● *partide boierești* ● mazilire ● începuturile modernizării administrative
8. Modernitatea – o nouă viziune asupra lumii	**8.1. Iluminismul și noile idei despre om și societate** ● educație și rațiune, gândirea critică ● drepturi naturale, civile, contract social ● opinia publică ● noi principii de guvernare ● apariția enciclopediilor ● John Locke, Jonathan Swift, Montesquieu, Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Denis Diderot Studiu de caz: Adam Smith
9. Modernitatea în spaţiul românesc	**9.1. Românii în secolul al XVIII-lea şi la începutul secolului al XIX-lea** ● *Problema Orientală* ● regim fanariot – statut politico-juridic ● ocupaţie militară şi pierderi teritoriale în timpul războaielor ruso-austro-otomane ● Pacea de la Passarowitz (1718) ● Pacea de la Belgrad (1739) ● Pacea de la Kuciuk-Kainargi (1774) Studiu de caz: Războiul ruso-turc din 1806-1812 şi implicaţiile sale pentru Principatele Române **9.2. Epoca Luminilor în Transilvania** ● Unirea cu Biserica Romei ● reformismul habsburgic ● *Edictul de Toleranță* ● *Şcoala Ardeleană. Afirmarea latinității* ● Răscoala lui Horea, Cloşca şi Crişan ● Ioan Inochentie Micu-Klein ● Petru Maior

Domenii de conținut	Conținuturi
	9.3. Inițiative şi acțiuni de modernizare în spaţiul românesc în secolul al XVIII-lea şi la începutul secolului al XIX-lea ● reformele lui Constantin Mavrocordat şi Iosif al II-lea ● reformismul boieresc - memoriile de la Focșani și Șistov ● Partida Naţională ● proiecte de Constituții ● *Supplex Libellus* (1744); *Supplex Libellus Valachorum* (1791) Studiu de caz: Mișcarea petiționară românească - cale de emancipare și modernizare **9.4. Revenirea la domniile pământene. Regulamentele Organice** ● Revoluţia condusă de Tudor Vladimirescu (1821) ● Convenţia de la Akkerman (1826) ● Tratatul de la Adrianopol (1829) ● Protectorat ● Regulamentele Organice ● Alexandru Ghica, Gheorghe Bibescu, Mihail Sturdza Studiu de caz: Organizarea învățământului în limba română: Școala de la Sfântul Sava
10. Secolul națiunilor	**10.1. Ideologii politice și curente culturale în secolul al XIX-lea** ● acțiuni revoluționare la începutul secolului al XIX-lea ● liberalism, naționalism conservatorism, socialism ● romantism, realism, simbolism, impresionism **10.2. Revoluțiile de la 1848-1849: libertate, unitate și schimbare** ● drepturi cetățenești, mișcări naționale ● revoluțiile din Franța, statele italiene, Confederația Germană, Imperiul Habsburgic ● Giuseppe Garibaldi ● Napoleon al III-lea **10.3. Formarea statelor moderne din Europa în a doua jumătate a secolului al XIX-lea** ● unificare, stat națiune, Zollverein ● Italia și Germania ● Camillo Cavour ● Otto von Bismarck
11. Emanciparea politică şi națională	**11.1. Generația pașoptistă și idealul național** ● locotenenţă domnească ● naționalism ● liberalism politic ● proiecte politice pașoptiste ● activitatea din emigrație Studiu de caz: „Frăția” și Nicolae Bălcescu **11.2. Unirea Principatelor Române de la 1859 și domnia lui Alexandru Ioan Cuza** de la Congresul de la Paris (1856) la recunoașterea internațională a unirii ● Reformele ● Statutul Dezvoltător al Convenției de la Paris (1864) - domnia autoritară **11.3. Carol I – modernizarea și consolidarea politică a României** ● Aducerea Prințului străin ● Constituția din 1866 ● vot cenzitar

Domenii de conținut	Conținuturi
	● Războiul de Independenţă (1877-1878) ● Regatul ● partide politice ● acțiuni de politică externă (1878-1914) Studiu de caz: Integrarea Dobrogei **11.4. Societatea românească la cumpăna secolelor al XIX-lea şi al XX-lea (economie, societate, cultură)** ● politica „Prin noi înşine” ● politica „Paşilor mărunți” ● Academia Română ● legislația modernă ● capitalul străin și infrastructurile moderne ● problema agrară ● instituțiile culturale Studiu de caz*:* Junimea Studiu de caz: Spiru Haret şi modernizarea învăţământului românesc **11.5. Situaţia românilor din afara graniţelor statului român** ● deznaţionalizare ● dualismul austro-ungar ● gubernie ● partide și grupări politice românești din Transilvania, Basarabia şi Bucovina ● *Memorandum* Studiu de caz: Curente politice și culturale: Socialismul, Semănătorismul, Poporanismul
12. Mondializare, cooperare și conflict la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	**12.1. Conflictul care a schimbat lumea - „Marele Război”** ● război total, neutralitate ● capitulare, armistițiu ● refugiați **12.2. Conferința de Pace - noile frontiere. Societatea Națiunilor** ● Cele 14 puncte ● autodeterminare ● reparații de război ● securitate colectivă ● minorități naționale ● revizionism ● Woodrow Wilson, Georges Clemenceau, David Lloyd George, Vittorio Emanuele Orlando
13. De la război la pace. România și Întregirea Națională	**13.1. „Marele Război” şi unificarea naţională** ● participarea României la război ● viața cotidiană ● Unirea Basarabiei, Bucovinei şi Transilvaniei cu România ● ratificarea actelor unirii ● Regele Ferdinand I, Regina Maria **13.2. România în relaţiile internaţionale în perioada interbelică** ● autodeterminare națională ● noua diplomație și Tratatele de Pace din 1919-1920 ● securitate colectivă și alianţe regionale - Mica Înţelegere şi Antanta Balcanică ● revizionism ● Take Ionescu

Domenii de conținut	Conținuturi
	● Nicolae Titulescu Studiu de caz: Regina Maria și Ion I.C. Brătianu la Conferința de Pace
14. Democrație și totalitarism. Al Doilea Război Mondial	**11.1. Dinamica statelor democratice** ● votul universal, parlamentarism, pluralism, alegeri libere ● activism civic ● mișcarea feministă. Eleanor Roosevelt ● mass - media ● reforme sociale **14.2. Regimurile totalitare interbelice: comunism, fascism, nazism** ● instaurarea și evoluția regimurilor totalitare ● monopol ideologic ● poliție politică: CEKA/NKVD/OVRA/Gestapo ● cultul personalității ● partid unic, organizații de masă, teroare, represiune Studiu de caz: „Arhipelagul Gulag” **14.3. Al Doilea Război Mondial- un conflict global** ● *sfere de influență* ● *război fulger* ● deportări, Holocaust, mișcare de rezistență, ● bomba atomică ● regim de ocupație militară ● Coaliția Națiunilor Unite, capitularea puterilor Axei ● Winston Churchill, arhitectul rezistenței britanice, Richard Sorge
15. Democraţie şi autoritarism. Al Doilea Război Mondial	**15.1. Evoluții politice în România interbelică** ● Constituția din 1923 ● sistem electoral ● partide democratice și extremiste ● criza dinastică ● regimul de autoritate monarhică al lui Carol al II-lea Studiu de caz: Alegerile parlamentare din 1937 **15.2. Diversitate etnică şi confesională. Statutul minorităţilor naţionale** ● unificarea legislativă ● majoritate și minorități etnice și confesionale ● partide etnice ● politici educaționale și culturale Studiu de caz: Instituții religioase ale minorităților **15.3. Societate, cultură şi economie în România interbelică** ● reforma agrară (1918-1921) ● politicile interbelice privind industria şi comerţul: neoliberalismul, politica „porţilor deschise” şi corporatismul ● Marea Criză Economică ● tradiţionalism şi sincronism Studiu de caz: Grupul cultural „Criterion*”* **15.4. România în anii celui de-Al Doilea Război Mondial** ● sferele de influență și pierderile teritoriale ● de la regimul naţional-legionar la regimul antonescian ● Holocaustul ● participarea României la campaniile militare (1941-1945) ● 23 august 1944

Domenii de conținut	Conținuturi
16. De la „Războiul Rece” la istoria recentă	**16.1. „Războiul Rece”. Un nou sistem internațional** ● Cortina de Fier ● *doctrina îndiguirii* ● bipolaritate ideologică ● formarea NATO și a Pactului de la Varșovia ● crize sistemice și destindere ● cursa înarmărilor ● *Declarația Universală a Drepturilor Omului* ● Nikita S. Hrușciov, John F. Kennedy, Ronald Reagan **16.2. Lumea postbelică între reconstrucția democratică și evoluția regimurilor comuniste** ● integrare europeană ● democrația postbelică ● Cominform, CAER ● criza regimurilor comuniste ● *perestroika*, *glasnost* ● zidul Berlinului ● crizele energetice ● decolonizarea și problemele sudului global ● Mao Zedong ● Papa Ioan Paul al II-lea ● Margaret Thatcher ● Helmuth Kohl Studiu de caz: 1989- Anul revoluțiilor democratice
17. Regimul comunist. Revenirea la democrație și integrarea euro-atlantică	**17.1. Drumul către totalitarism (1944-1947)** ● Convenția de Armistițiu (1944) ● sovietizare ● coaliţiile guvernamentale (1944-1945) ● activitatea guvernului dr. Petru Groza ● alegerile din 1946 ● desființarea pluralismului politic ● înlăturarea monarhiei Studiu de caz*:* Greva regală **17.2. Regimul comunist în perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej** ● „democrația populară” ● Constituțiile din 1948 și 1952 ● lupta pentru putere în structurile comuniste ● naționalizare, etatizare, colectivizare ● economie planificată ● politicile represive ● construcția Blocului Estic (Cominform, C.A.E.R., Tratatul de la Varșovia) Studiu de caz*:* România între U.R.S.S. și R.P.Chineză în anii ‘60 **17.3. Regimul comunist în perioada Nicolae Ceauşescu** ● Constituția din 1965 ● construcția partidului-stat ● noile „revoluții” în industrie, agricultură și cultură ● cultul personalității ● politica externă de la deschidere la izolaționism ● criza sistemului din anii ‘80 Studiu de caz: Arhitectura comunistă